Časem bylo by radno pojmouti přímo v program listu i studie stylistické a poetické a ukazovati, jak tvořivost jazyková souvisí s tvořivostí básnickou a slovně uměleckou.

Ale od jednoho bludu jest třeba varovati, přes všecky sympatie, které mám k tomuto dílu očistnému: aby nebyla pouhá jazyková správnost směšována se stylovou silou a výrazností — blud, kterým bývají mámeni zvláště často filologové z profese. Správnost není kategorie estetická, není tvůrčí klad; jest pojmově cosi pouze záporného: nedostatek prohřešků. Jsou velicí stylisté, na př. Flaubert, jejichž řeč není gramaticky bezvadná, a přece neubírá tento poznatek nic z jedinečné ceny jejich tvořivosti stylové. Vynikající německý literární historik poznamenává, že po Wustmannových Sprachdummheiten, které vymítaly nedbalost, ospalost a nemyslivost jazykovou z literatury a novinářství německého koštětem hodným věru hnoje z chléva Augiášova, píše se sice snad poněkud korektněji, ale nikterak výrazněji a uvědoměleji; a jiný literární historik ukázal, jak významný německý novelista Storm pokazil v definitivním vydání svých prací jejich původní silný a kořenný rytmus puristickými úzkostlivostmi a vrtochy. Jest třeba uvědomiti si při každém díle toho rázu, jako jest očistná akce Naší řeči, že dílo básnické jest více méně šťastné přiměří mezi tradičními hodnotami výrazovými, tedy jazykem historickým, a tvořivou výbojností výrazu individuálního. Jen kdo dovede se se zájmem, láskou a pochopením vmysliti a vcítiti v tento děj, může oceniti spravedlivě dílo básnické s hlediska estetického a nenakvasiti se na ně krátkozrakým hněvem filologického purismu.

Jazyk Nerudův jistě není nejčistší a nejsprávnější, a přece má svůj rytmus, svůj dech, svůj tep, a proto svou výrazovou nutnost, které bys rozrušil, kdybys jej chtěl mistrovati nějakými normami a normály jazykového purismu.

O trhavé kritice a nedemokratické bibliofilii

V jednom z nedávných čísel *Zlaté Prahy* uveřejněn byl článek „Z kulturního života", nepodepsaný a tedy z péra redaktorova. V článku tom pisatel zle bouří proti nové prý kritické módě trhavé, jež vrhá se na bezbranné oběti — není pochyby, že tu p. Pallas do romantických poloh překládá náš nepříznivý, ač jinak zcela slušný referát o sl. Meineckové. Chápu, že referát našeho listu byl p. Pallasovi nepříjemný, poněvadž p. Pallas knize této patronoval, ale slečně Meineckové byl by býval prospěl mnohem více než svým sentimentálničením, kdyby ji byl *zavčas* upozornil na slabiny jejího románku a pohnul ji, aby jej prohloubila a propracovala. Redaktor jest u začátečníka vždycky spoluzodpovědný!

Na tento domnělý zlořád byl navázán v Zlaté Praze hned nešvar nový, a sice: nešvar drahých tisků bibliofilských, které prý také nyní se rozmáhají a jež jsou prý hříchem na demokratisaci knihy. Jest pravda, že bibliofilie jest se stanoviska sociálního zjev povážlivý, jako jest vůbec škodlivý stav dnešní, kde umělecké dílo jest zbožím tržním, ale vina toho není na nakladateli takových tisků, nýbrž na dnešním řádu kapitalistickém a na dnešním hospodářském ustrojení naší společnosti, která převádí na peníz všecky statky, i statky duchové. Nakladatel musí zaplatiti nejen všechen nejlepší materiál, zvláště pečlivě volený a vybíraný, ale i umělce kreslíře, umělce typografa, umělce knihaře; jest přirozené, že nemůže pak knihu prodávati lacino. Kdyby bibliofilie ujal se stát, mohly by býti tisky bibliofilské značně levnější — není pochyby; a kdyby se dávaly prémií hochům, jinochům a mužům při určitých slavnostních příležitostech, chutnaly by ještě levněji — také nesporné. To všecko jest ovšem sociální hudbou budoucnosti. Avšak *sociálním zlořádem na druhou a estetickým zlořádem na druhou* jsou *drahé* a přitom *špatné* tisky bibliofilské; a ty nalezne p. Pallas těsně před svým prahem, před nímž by měl i v tomto případě nejprve zametat. Takovými tisky jsou na př. Puškinův Evžen Oněgin vypravený Štáflem a Máchovi Cikáni vypravení týmž mistrem a vydaní Ottou.

Nové knihy (1)

Naší redakci byla v poslední době zaslána řada různých, více méně důležitých a význačných publikací, které zde sestavuji a prozatím stručně oznamuji: k některým z nich vrátí se náš list obšírným rozborem kritickým.

U Laichtra vyšel 2. svazek *Sebraných spisů Františka Ladislava Čelakovského*, obsahující Růži stolistou, Epigramy a Anthologii. Vydání toto, které ze všech svého oboru vyhovuje nejvíce přísným požadavkům kladeným vědou filologickou a literárně historickou na edici *kritickou*, pořídil Jan Jakubec. Svazek má obšírný úvod literárně historický o 48 stránkách a obšírnější ještě poznámky. Laik sotva tuší, kolik píle, lásky a důmyslu stojí takové svědomité vydání.

Týmž nákladem byl vydán 3. svazek *Vybraných spisů Karla Sabiny* redakcí Jana Thona. Kniha o 480 stránkách přináší literárně historické stati a články Sabinovy o Nerudovi, Heydukovi, Vavákovi, Hálkovi, Vinařickém, Stachovi atd., pak theoretické úvahy rázu kritického i polemického.

Tamtéž v překladě a s úvodem Zdeňka Franty mohutná filosofickopolemická a sociálná exhorta, z půle apotheosa opravdové harmonické kultury středověké, z půle útok na liberalisticko-diletantní klamy průmyslové lživilisace moderní, *Tomáše Carlyla Minulost a přítomnost*; a posléze mladého filosofa *Tomáše Trnky* essay, usilující dobrati se tvořivého smyslu *války* mimo apriorism jejích obhájců i zavrhovatelů.

U Otty ve Světové knihovně vydány *Alexandra Dumase syna Dáma s kameliemi*, v překladě a s úvodem Hanuše Jelínka, a *Jeana Paula Dvě idyly*, překladem Karla Franty.

Josef R. Vilímek posílá nám tři povídky *Boženy Benešové Kruté mládí*, které jsou umělecky i básnicky z nejlepšího, co přinesla tvorba beletristická v poslední době, a čtyři komedie *Viléma Skocha Hovory lásky*, obsahující „Papírový ideál", „Poslední večeři", „Skvrnu od vína", „Ze všech nejsmutnější", na nejlepších svých místech jen slabý odvar Schnitzlerova Anatola.

F. Topič nové svazečky Ducha a světa: *Arne Novákovu Kritiku literární*, Methody a směry, pak Zásady a praxi, *L. Weignerovo Lidové a národní umění*. Dvě knížky o literární kritice od Arne Nováka jsou dobrý úvod do různých odvětví vědy literárně historické, napsaný se značným rozhledem po historii těchto disciplin i nynějším stavu badání a podávající dobrý přehled české i cizí literatury pomocné.

U Kočího v Knihovně souvislé četby školní vyšly *Tyršovy Zákony komposice*

v umění výtvarném s úvodem a poznámkami Josefa Bartoše, autora první souborné monografie o českém spekulativním estetikovi a dějinném filosofovi v Zlatorohu (1916), a *Mnohonásobný lesk*, překlady Fr. Tichého z významného básníka belgicko-francouzského, nedávno zvěčnělého *Emila Verhaerena*, s mou úvodní studií kritickou (bez válečného období tvorby Verhaerenovy a závěrů). Totéž nakladatelství vydává *Všeobecné dějiny hudby* prof. dra *Zdeňka Nejedlého*, z nichž vyšlo již třináct sešitů.

Od Českého čtenáře obdrželi jsme dvě publikace 9. ročníku: svěže psané úvahy a vzpomínky zvěčnělé významné herečky pí *Ludmily Dvořákové-Danzerové Ze života divadelního* a *Úvod do statistiky zemědělské* od JUDra Františka Kubce.

V Přerově počali vydávati sbírku původní poesie Klas a poslali nám první knížku z ní *R. Bojkova Zbytečného* (část první); druhou jsou hanácké verše *Ondřeje Přikryla Z vojne*, které vyvolaly odsudek a odmítnutí nejprve ve Zvonu, pak ve Venkově, a pokud mohu souditi po dokladech a vývodech těchto listů, odmítnutí spravedlivé.

Slezan *Vojtěch Martínek* vydal u Borového světle opravdovou, jasně statečnou *Zahradu*, knížku své obrody básnické.

Společnost Jaroslava Vrchlického jako 2. číslo svých publikací *Sborník 1916*. Svazek tento jest objemem dvojnásobný svazku prvního a přináší z básnické pozůstalosti Vrchlického hořkou „Epištolu příteli" (politikovi), místy výrazu až drastického, kterého zapudila z fora nevděčnost vrstevníků; ze statí literárně kritických nejvýznamnější jest o antičnosti dramat Vrchlického od O. Jiráního, pak Frýdeckého o vlivu Vrchlického na básnickou formu slovenskou (Vajanský, theoretický odpůrce Vrchlického, podléhá prakticky „manýru" znělky Vrchlického) a Brtníkova o neznámém znění Drahomíry. Stať Bartošova o estetických názorech Vrchlického neuzrála posud a trpí tím, že autor ignoruje to, co mělo by mu býti prvním a nejdůležitějším pramenem: Vrchlického činnost literárně kritickou a essayistickou. Jinak přináší sborník mnoho zbytečného a v memoárové části přímo malicherného. Psáti, kde kdy obědval nebo večeřel Vrchlický na venkově při svých extensích universitních, kdo kdy půjčil mu desítku, jest nevkus; čísti to utrpením; otiskovati nešetrností ke čtenáři, nepietou k básníkovi.

Jaroslav Goll, přední náš moderní historik, člen panské sněmovny, vydal vlastním nákladem v německém překladě s názvem *Parität* soubor článků politicky situačních, uveřejňovaných v únoru t. r. ve Venkově.

K tomuto německému vydání napsal předmluvu posypanou solí opravdu attickou. Významně nazývá český politik-historik svou knížečku „eine Art von Flucht in die Öffentlichkeit". Jest to mužný projev politické statečnosti, dobrý boj o právo, vedený fleuretem břitkým a elegantním, vedle pamětní řeči Pekařovy o zvěčnělém císaři Františkovi Josefovi náš nejjasnější politický zjev poslední doby.

Vojtěch Martínek: Zahrada

Ve čtvrtém veršovém sešitě V. Martínkově, v Zahradě, zjihly již velmi často ledy abstrakce a schematu, které poutaly jeho první tři knížečky: Cesty, Sešit sonetů, Jsme synové země; podávaly-li jeho první sbírky většinou jen vnějškový obrys věcí a někdy linií dosti tvrdou a šedě suchou, nyní rozpučely se vnitřní, hudebně tvárné síly básníkovy a bijí horkou tepnou ve většině čísel této knížky básnického i životního jara Martínkova. Zde nalezl mladý Slezan to, bez čeho není básníka: *svou vnitřní melodii*, svůj vášnivý poměr k světu a životu, svou plamennou, výbušnou, dobývačnou odvahu, která čelí radostně tmám, překážkám, hořkosti, únavě a mdlobě. Přes mnohou chvíli zoufalství, již zachytil Martínek s krajní opravdovostí a upřímností, leží nad jeho Zahradou slunný jas a žár. Jeho radosti právě proto, že prošla těžkými a vážnými krisemi, neschází síly a neschází posvěcení tragického, jak zvučí jím hned krásné úvodní „Čtyři sloky", kde co verš, to úder srdce i křídla bijícího nedočkavě v ether nebeský.

Kdo přešels slední most
v kraj světla usměvavý,
k té tmě, v níž po léta jsi rost,
ne, neobracej hlavy!
Měj v zracích jas a rosy skvost
a v duši zpěv radostné slávy!

Co bývalo dříve ve verších Martínkových rozumovou představou, stává se nyní hudební jiskrou a vlnou: Martínek nalézá nyní nejednou konečný výraz, jedinečný i zákonně nutný, jadrný i melodický pro své vnitřní zkušenosti.

Je život bohů dar
a jako dar jej přijmi —
však měnivý jeho tvar
rukama uhněť svými!

Proti sbírkám předešlým překvapuje nyní schopnost sestupovati v nitro hlouběji než dříve a vynášeti odtamtud mnoho, s čeho nesprchla rosná tma. Duševní svět rozevírá se nyní před básníkem a prorvy a strže zírají tam, kde nedávno byla jediná střízlivá plocha rovinná.

Je závratná ta zelenavá hlubina —
zda cítíš... láká, láká...
Ne, nezírej, ó nezírej,
tam peruť rozpíná
se zeleného ptáka —
Jen kdo prost závrati,
smí beztrestně a hrdě s keře trhati.

Však věř: je strašnou rozkoší přec pohled tam,
jenž celým tělem mrazí —
Kdo silný jest, kdo silný jest,
ať hrozně rozechvěn
přemůže temné srázy!
Nad sebou slunce proud
a dolů v bezedno, zmar prudce prohlédnout —